Original Article Open Access

Health Law Journal

2024; 2: e6

International ThinkTank of Human Dignity | The Bioethics and Health Law Institute | The Iranian Association of Medical Law

Dealing with Covid-19 in the Procedure of the United Nations Security Council; From Public Health Protection Strategies to International Peace and Security Maintenance Mechanisms

Peyman Namamian[1]*, Seyed Reza Ehsanpour[2]

1. Department of Law, Faculty of Administrative Sciences and Economics, Arak University, Arak, Iran.
2. Department of Law, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran; Center for Interdisciplinary Research Development of Islamic Education and Health Sciences Region One, Mazandaran University of Medical Sciences and Health Services, Sari, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: The spread and epidemic of Covid-19 caused the performance and efficiency of international organizations such as the United Nations and its relevant bodies such as the World Health Organization and even the Security Council to be put to the test. This showed the ineffectiveness and effectiveness of the said institutions and their readiness for such a phenomenon that can easily collapse apparently strong health, social, political and even economic and legal structures in the world.

Methods: The present study is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method with a documentary and international approach.

Ethical Considerations: In all stages of writing the present research, while respecting the originality of the texts, honesty and trustworthiness have been observed.

Results: The covid-19 pandemic as a threat to international peace and security has caused the creation of opportunities arising from such challenges to promote international peace and security. Therefore, the existence of such cooperation, which is accompanied by consensus and convergence, can lead to the creation of a suitable platform for the establishment of sustainable peace in the world system, especially in the areas affected by Covid-19, because the Security Council will not be able to deal with the various dimensions of the Covid-19 epidemic by issuing multiple resolutions.

Conclusion: Considering the special nature of the disease of Covid-19 in the influence of the international community in all social, economic, political, cultural, health, religious, legal, judicial, etc. dimensions, the necessity of effective prevention and counteraction in this field by the international community as a mission in protection It is one of the health rights within the framework of international law standards. In any case, the Security Council and the World Health Organization must work towards a capacity-based response in the international legal realm to Covid-19 that prioritizes individual human rights over national security concerns and addresses fundamental disparities in the global response to infectious diseases.

Keywords: Health Rights; United Nations Security Council; Covid-19; International Peace and Security

Corresponding Author: Peyman Namamian; **Email:** p-namamian@araku.ac.ir

Received: July 16, 2024; **Accepted:** October 20, 2024; **Published Online:** November 21, 2024

Please Cite This Article as:

Namamian P, Ehsanpour SR. Fight with Covid-19 in the Procedure of the United Nations Security Council; From Public Health Protection Strategies to International Peace and Security Maintenance Mechanisms. Health Law Journal. 2024; 2: e6.

Copyright©2024, the Authors. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format for any purpose, even commercially) and Adapt (remix, transform and build upon the material for any purpose, even commercially) under CC BY 4.0 terms.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

دسترسی آزاد | مقاله پژوهشی

مجله حقوق سلامت

دوره دوم، ۱۴۰۳

مقابله با کووید-۱۹ در رویه شورای امنیت ملل متحد؛ از راهبردهای حمایت از سلامت عمومی تا سازوکارهای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی

پیمان نمامیان[1*]، سیدرضا احسانپور[2]

۱. گروه حقوق، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه اراک، اراک، ایران.

۲. گروه حقوق، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران؛ مرکز توسعه پژوهش‌های بین رشته‌ای معارف اسلامی و علوم سلامت منطقه یک، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی مازندران، ساری، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: شیوع و همه‌گیری کووید-۱۹ موجبات سنجش عملکرد و کارآمدی سازمان‌های بین‌المللی نظیر ملل متحد و ارکان ذی‌ربط آن نظیر سازمان جهانی بهداشت و حتی شورای امنیت را در بوته آزمایش قرار داد. این امر مبین عدم کارکرد و کارآمدی مؤثر نهادهای مزبور و آمادگی آن‌ها در قبال چنین پدیده‌ای بود که به سهولت می‌تواند ساختارهای به طور ظاهری مستحکم بهداشتی، اجتماعی، سیاسی و حتی اقتصادی و حقوقی را در قلمرو جهانی درهم فرو بریزد.

روش: پژوهش حاضر از منظر هدف کاربردی و از حیث روش، توصیفی ـ تحلیلی با رویکرد اسنادی و بین‌المللی است.

ملاحظات اخلاقی: در تمام مراحل نگارش پژوهش حاضر، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

یافته‌ها: همه‌گیری کووید-۱۹ به عنوان تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی، موجبات ایجاد فرصت‌های ناشی از چنین چالش‌هایی را برای ارتقای صلح و امنیت بین‌المللی فراهم آورد. بنابراین وجود چنین همکاری‌هایی که توأم با اجماع و هم‌گرایی است، می‌تواند با ایجاد بستر مناسب برای برقراری صلح پایدار در نظام جهانی به ویژه مناطق درگیر کووید-۱۹ منجر شود، چراکه شورای امنیت تنها با صدور قطعنامه‌های متعدد امکانی برای مواجهه با ابعاد گوناگون همه‌گیری کووید-۱۹ نخواهد بود.

نتیجه‌گیری: با توجه به ماهیت خاص بیماری کووید-۱۹ در تأثیرپذیری جامعه بین‌المللی در همه ابعاد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، بهداشتی، اعتقادی، حقوقی، قضایی و...، ضرورت پیشگیری و مقابله مؤثر در این عرصه از سوی جامعه بین‌المللی به عنوان رسالتی در حفاظت از حقوق بهداشتی در چهارچوب موازین حقوق بین‌الملل است. در هر حال، شورای امنیت و سازمان جهانی بهداشت باید در راستای پاسخی مبتنی بر ظرفیت‌های موجود در قلمرو حقوقی بین‌المللی به کووید-۱۹ که حقوق بشر فردی را در کنار نگرانی‌های امنیت ملی اولویت‌بندی می‌کند و به نابرابری‌های اساسی در واکنش جهانی به بیماری‌های عفونی توجه می‌کند، همکاری کنند.

واژگان کلیدی: حقوق سلامت؛ شورای امنیت ملل متحد؛ کووید-۱۹؛ صلح و امنیت بین‌المللی

نویسنده مسئول: پیمان نمامیان؛ **پست الکترونیک:** p-namamian@araku.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۲۶؛ **تاریخ پذیرش:** ۱۴۰۳/۰۷/۲۹؛ **تاریخ انتشار:** ۱۴۰۳/۰۹/۰۱

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Namamian P, Ehsanpour SR. Fight with Covid-19 in the Procedure of the United Nations Security Council; From Public Health Protection Strategies to International Peace and Security Maintenance Mechanisms. Health Law Journal. 2024; 2: e6.

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

مقدمه

از سال ۲۰۰۰، موضوعات بهداشتی نظیر اورژانس‌های بهداشتی یا دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی که به طور سنتی تحت صلاحیت سازمان جهانی بهداشت قرار دارند، بیشتر در بحث‌ها و قطعنامه‌های شورای امنیت ملل متحد از سال ۲۰۰۰ مورد توجه قرار گرفته‌اند (۱). نهاد اصلی رسیدگی به تهدیدات و خطرات صلح و امنیت بین‌المللی، به درجه خاصی از امنیت سلامت اشاره می‌کند. با این حال، سلامت نیز با تمرکز بر سیستم‌های بهداشتی، عوامل تعیین‌کننده سلامت و همچنین با توجه به دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی و بیمارستان‌ها و حفاظت از پرسنل مراقبت‌های بهداشتی مورد توجه قرار می‌گیرد. این به شورای امنیت ملل متحد اشاره می‌کند که درک وسیع‌تری از مسائل بهداشت عمومی را برای برنامه امنیتی خود مرتبط می‌داند (۲). موضوعاتی مانند تغییرات آب و هوا و شرایط اضطراری بهداشتی به طور فزاینده‌ای در شورای امنیت ملل متحد پس از جنگ سرد، به عنوان جنبه‌هایی از دستور کار امنیت انسانی گسترده‌تر مورد بحث قرار گرفته‌اند (۳).

در اوایل سال ۲۰۲۰، در مواجهه با چالش محدودکردن انتقال از یک ویروس ناشناخته و سریع، دولت‌ها اقداماتی را برای اجرای اقداماتی برای کاهش تحرک انجام دادند، از جمله قرنطینه، ممنوعیت سفر و محدودیت در تجمعات بزرگ. همه‌گیری جهانی کووید-۱۹ به وضوح پیامدهای جدی و گسترده‌ای در سطح جهانی، ملی و در سطح فردی دارد که بسیاری از آن‌ها فوری و ملموس هستند (در راستای تعهد به حفاظت از مردم در قبال شیوع و سرایت کووید-۱۹ دولت‌ها باید همه اقدامات مؤثر در پیشگیری را انجام دهند. در ضمن آن، دولت‌ها نسبت به آثار زیانبار اقتصادی ناشی از شیوع بیماری، مردم را تحت حمایت اقتصادی قرار دهند، البته در راستای عملیاتی‌کردن تعهدات بین‌المللی دولت‌ها با اتخاذ سازوکارهای همکاری‌های بین‌المللی، رعایت اصول حسن نیت و شفافیت و نیز به کارگیری همه ظرفیت‌ها برای حراست از کرامت انسانی اقداماتی نظیر «شفافیت در ارائه اطلاعات جهت اتخاذ سیاستگذاری متناسب»، «همکاری‌های بهداشتی در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی جهت پیشگیری و درمان و عدم تبعیض در این مسیر»، «رفع موانع حقوقی در دسترسی دولت‌ها به تجهیزات پزشکی و رفع کمبودهای دارویی»، «اطلاع‌رسانی و آموزش‌های بهداشتی»، «حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر همچون زنان، سالمندان، کودکان، و معلولین» و... باید صورت پذیرد (۴)). با این حال، نگاهی فراتر از بحران کنونی و در نظرگرفتن پیامدهای بلندمدت برای نظام حقوقی بین‌المللی و نقش یک بازیگر کلیدی در آن، شورای امنیت سازمان ملل، نادیده‌گرفتن یا کم‌اهمیت جلوه دادن این واقعیت پیچیده نیست. در ضمن، سازمان ملل متحد پاسخی جامع به وضعیت اضطراری بی‌سابقه بهداشت عمومی، بشردوستانه و توسعه آغاز کرد (۵). این در حالی است که در می ۲۰۲۳، رییس سازمان جهانی بهداشت پایان کووید-۱۹ را به عنوان یک وضعیت اضطراری بهداشت عمومی اعلام کرد و تأکید کرد که این بدان معنا نیست که این بیماری دیگر یک تهدید جهانی نیست (۶).

البته نظر به طرح دیدگاه‌ها در این‌باره، تشبیه همه‌گیری کووید-۱۹ به شرایط جنگی از حیث معیارها و مؤلفه‌های موجود در این دو وضعیت، امری کاملاً صحیح نیست، چراکه تطبیق وضعیت حاکم در مخاصمات مسلحانه در همه‌گیری عمومی کووید-۱۹ در جامعه و نیز به تبع آن گسترش بحران‌های عمومی عمومی مرتبط با سلامتی انسان‌ها نادیده گرفته شده است. وفق همین امر، می‌توان اذعان داشت که اطلاق کووید-۱۹ به عنوان تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی توصیف دقیقی نیست و بر همین اساس در بسیاری از موارد عملیات‌های نظامی غیر قانونی که از سوی بازیگران غیر دولتی صورت می‌پذیرد می‌تواند به انتقال بیماری‌ها به ویژه کووید-۱۹ ختم شود. به تعبیر دیگر، این دسته از عملیات‌ها می‌تواند موجبات نقض صلح و امنیت بین‌المللی را فراهم کند (۷).

به هر روی، در اول جولای ۲۰۲۰، برای نخستین مرتبه در تاریخ خود، شورای امنیت سازمان ملل قطعنامه‌ای را تصویب کرد که خواستار آتش‌بس عمومی و توقف بشردوستانه در

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

درگیری‌های مسلحانه در سراسر جهان شد. در این مرحله، زمینه کلی قطعنامه ۲۵۳۲ شورای امنیت سازمان ملل متحد راجع‌به همه‌گیری جهانی کووید-۱۹ به عنوان یک خطر برای صلح و امنیت بین‌المللی توصیف کرد و برای اولین مرتبه خواستار آتش‌بس عمومی و توقف بشردوستانه مخاصمات مسلحانه در سراسر جهان شد (۸). از این رو، توصیف شورای امنیت از بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ به عنوان خطری برای صلح و امنیت بین‌المللی و نه تهدیدی برای صلح وفق ماده ۳۹ منشور، پیامدهای حقوقی مهمی را در پی دارد (مفهوم «صلح و امنیت بین‌المللی» وفق بند نخست از ماده ۲۴ منشور ملل متحد ـ به جای ماده ۳۹ «تهدید صلح» ـ برای تحدید نقش و اختیارات شورای امنیت برای مقابله با تهدیدات غیر سنتی برای صلح و امنیت بین‌المللی مانند همه‌گیری‌ها و آب و هوا، اساسی است). منشور ملل متحد و رویه‌های بعدی را در تفسیر آن تشکیل می‌دهد.

بنابراین قطعنامه ۲۵۳۲ به تفسیری تکاملی از محدوده اختیارات شورا برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی کمک می‌کند. این مفهوم گسترده از «صلح و امنیت بین‌المللی» نه‌تنها برای نقش شورای امنیت در رسیدگی به تهدیدهای جهانی غیر متعارف، بلکه برای چهارچوب امنیت جمعی سازمان ملل متحد نیز پیامدهایی دارد. بنابراین این یک خطر است، اما همچنین فرصتی برای بازاندیشی هدف حفاظت شده این چهارچوب، فراتر از امنیت نظامی به سمت درک وسیع امنیت انسانی است.

در هر حال، این مقاله درصدد است تا با مطالعه منابع کتابخانه‌ای و در چهارچوب روش توصیفی ـ تحلیلی، رویه شورای امنیت ملل متحد را در مقابله با کووید-۱۹ مورد سنجش قرار دهد.

۱. تحولات جهانی در مقابله با همه‌گیری جهانی؛ در فوریه ۲۰۲۱، شورای امنیت ملل متحد برای بحث در مورد نقش آن‌ها در واکنش به کووید-۱۹ و در حصول اطمینان از گسترش واکسن‌ها در کشورهایی که تحت تأثیر درگیری و بی‌ثباتی قرار گرفته‌اند، تشکیل جلسه داد. در آن جلسه، دبیرکل گوترش، برابری واکسن را بزرگ‌ترین آزمون اخلاقی برای جامعه جهانی خواند، از اعضای شورا خواست تا در رد «ناسیونالیسم واکسن» الگو قرار دهند (۹).

در اواخر فوریه ۲۰۲۱، شورای امنیت ملل متحد دومین قطعنامه خود را در مورد کووید-۱۹ (قطعنامه ۲۶۲۵) تصویب کرد که خواستار تعهد بیشتر به همکاری جهانی در زمینه توزیع واکسن شد و مجدداً تقاضای خود را برای وقفه بشردوستانه بادوام، گسترده و پایدار برای تسهیل، از جمله تحویل و توزیع عادلانه، ایمن و بدون مانع واکسیناسیون کووید-۱۹ در مناطق درگیری مسلحانه (۱۰). با این حال، پس از تصویب قطعنامه ۲۶۲۵، همه چیز در مورد شورای امنیت سازمان ملل متحد و نقش آن در همه‌گیری کووید-۱۹ سکوت اختیار کرد و این سؤال باقی ماند که آیا این قطعنامه واقعاً تأثیری بر انتشار کند بین‌المللی و توزیع نادرست جهانی واکسن‌ها داشته است (قطعنامه ۲۵۶۵ با یادآوری قطعنامه‌های ۲۲۸۶ (۲۰۱۶ م.) و ۲۵۳۲ (۲۰۲۰ م.) شورا و نیز قطعنامه‌های ۷۴/۲۷۴ و ۲۷۰/۷۴ مجمع عمومی سازمان ملل متحد به موضوع مبارزه با کووید-۱۹ پرداخته و تأکید دارد که این مهم به همکاری، همبستگی بیشتر ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی وابسته بوده و نیازمند یک اقدام بین‌المللی هماهنگ، فراگیر، جامع و جهانی است (۱۱)) (۱۲).

در حالی که شورای امنیت آمده است تا به حقوق بشر در زمینه‌های سلامت عمومی بپردازد، اما ملاحظه می‌شود امنیتی‌سازی حقوق بشر در مواقع بحرانی می‌تواند محدودیت‌های شدیدی را برای حقوق فردی ایجاد کند و از طریق تعهد به اهداف بهداشتی گسترده‌تر، همبستگی بهداشت جهانی را توسعه ندهد. از این رو شورای امنیت و سازمان جهانی بهداشت باید در راستای پاسخی مبتنی بر حقوق به کووید-۱۹ که حقوق بشر فردی را در کنار نگرانی‌های امنیت ملی اولویت‌بندی می‌کند و به نابرابری‌های اساسی در واکنش جهانی به بیماری‌های عفونی توجه می‌کند، همکاری کنند (۱۳).

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

ناکامی شورای امنیت ملل متحد در پاسخگویی مناسب به همه‌گیری کووید-۱۹، محدودیت‌های تاریخی شورای امنیت را به‌عنوان انجمنی برای همکاری‌های بین‌المللی برجسته می‌کند، البته این وضعیت می‌تواند همکاری بین‌المللی را فعال یا محدود کند و با توجه به نیاز به چنین همکاری‌هایی در پاسخ به همه‌گیری کووید-۱۹ نگرانی فزاینده‌ای را در جامعه جهانی فراهم آورد. از این رو با توجه به محدودیت‌های تاریخی و تنش‌های اخیر در شورای امنیت سازمان ملل، این شکست ممکن است تعجب‌آور نباشد. با این حال، با توجه به اهمیت شورای امنیت ملل متحد به عنوان ارگان اصلی سازمان ملل متحد که می‌تواند همکاری بین‌المللی و به عنوان مرجع جهانی در استفاده از زور و مسائل جنگ و صلح را قادر یا محدود کند، نگران‌کننده است (۱۴).

لازم به ذکر است از نظر تاریخی، از سال ۱۹۴۵، شورای امنیت سازمان ملل همواره مملؤ از شکست‌ها، تنش‌ها و اولویت‌های متضاد میان پنج عضو دائمی حق وتو بوده است که احتمالاً تحت رهبری ایالات متحده در دهه ۱۹۹۰ یک وقفه وجود داشت. در قرن بیست و یکم، اصطکاک‌ها دوباره در پیش از حمله آمریکا به عراق در سال ۲۰۰۳ آشکار شد. بحران مالی جهانی ۰۹-۲۰۰۸، انتقال قدرت ژئوپلیتیک، جنگ‌ها یا تهاجمات بی‌پایان (لیبی، سوریه، کریمه، مالی، اوکراین، یمن، عراق و افغانستان) و ظهور جنبش‌ها و دولت‌های ملی‌گرای عوام‌گرایانه و راست‌گرا همگی ایجاد و تشدید نگرانی بر سازمان‌ها و اقدامات چندجانبه است. با این حال، ناکامی شورای امنیت ملل متحد در پاسخگویی به کووید-۱۹ نه‌تنها نشان‌دهنده سیاست‌های فعلی است، بلکه نابرابری‌هایی را که در این ارگان ایجاد شده است نیز منعکس می‌کند (۱۵).

۲. سلامت عمومی و حمایت حقوقی از آن؛ وقوع یا تهدید قریب‌الوقوع یک بیماری یا وضعیت سلامتی، ناشی از تروریسم زیستی، موجباتی برای انتشار بیماری همه‌گیر یا عامل عفونی جدید و بسیار کشنده یا سم بیولوژیکی قلمداد می‌شود، که این امر خود منجر به بروز خطر قابل توجهی برای تعداد قابل توجهی از امکانات یا حوادث انسانی است؛ در حالی که مسائل بهداشت عمومی به‌طور فزاینده‌ای به‌مثابه تأثیر قابل توجهی بر صلح و امنیت بین‌المللی شناخته می‌شود، این موضوع به صراحت در تعریف سازمان بهداشت جهانی یا سایر تعاریف رایج از فوریت‌های بهداشتی ذکر نشده است و شورای امنیت ملل متحد تنها موارد اضطراری بهداشتی منتخب را در دستور کار خود قرار می‌دهد.

بنابراین، جای تعجب نیست که اورژانس‌های بهداشتی علی‌رغم اینکه به‌طور دوره‌ای در دستور کار قرار می‌گیرند، به‌عنوان یک موضوع عالی در دستور کار شورای امنیت سازمان ملل تلقی نمی‌شوند (۱۶). موارد اضطراری بهداشتی به‌طور عمومی تحت صلاحیت سازمان بهداشت جهانی به‌عنوان آژانس بهداشتی اصلی سازمان ملل متحد قرار دارند (۳). این سازمان بهداشت جهانی است که قدرت اعلام وضعیت اضطراری بهداشت عمومی با نگرانی بین‌المللی را در اختیار دارد که سازوکاری را برای به صدادرآوردن زنگ خطر برای کشورهای عضو کنترل می‌کند تا برای یک وضعیت اضطراری بهداشتی فرامرزی در حال ظهور آماده شوند (۱۷).

کووید-۱۹ به رغم ایجاد شرایط اضطراری و فراهم‌آوری بستر خسارات مادی، معنوی و حتی جانی، مسئولیت دولت‌ها را در قلمرو مقابله با این بیماری جهانی در همه ابعاد نظیر فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، حقوقی، قضایی و... آشکار ساخت. از این رو، می‌توان میزان عملکرد و آمادگی دولت‌ها را در این عرصه آزمون و خطا مورد سنجش اساسی قرار داد. این عملکرد مادامی صحیح به نظر خواهد رسید که دولت‌ها در راستای قوانین و مقررات مصوب در سطوح گوناگون در قلمرو حاکمیت سرزمینی در قبال این پدیده چالش‌برانگیز جهانی به هنگام و با قید تسریع مقابله همه‌جانبه داشته باشند. در این راستا دولت‌ها به مثابه حافظان اصلی امنیت انسانی و مالی جامعه باید نسبت به چنین وضعیت رخداده، ضمن پذیرش مسئولیت و پاسخگوبودن در قبال خسارات وارده، درصدد جبران آن‌ها نیز برآیند.

بنابراین، مسأله مورد اهتمام در پاسخ‌دهی به خسارات وارده و نحوه جبران آن‌ها این‌که هدف غایی در این فرایند، بازگرداندن شرایط به ماقبل حادثه است که می‌توان بدین‌منظور

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

سازوکارهای جبرانی مادی و معنوی را استفاده کرد تا به نحو مطلوب و قابل ملاحظه‌ای خسارات جبران شوند.

شورای امنیت ملل متحد برای اولین مرتبه از ماده ۳۹ منشور ملل متحد برای یک موضوع بهداشتی استفاده کرد و به خود این اختیار را داد که توصیه‌ها و اقداماتی را برای حفظ یا بازگرداندن صلح و امنیت بین‌المللی در شرایط اضطراری بهداشتی انجام دهد. فراوانی کلمه کلیدی بالای «سلامت» در سال ۲۰۱۶ نیز با وضعیت اضطراری بهداشت عمومی زیکا (Zika Public Health Emergency) که در هیچ قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل مورد توجه قرار نگرفت، اما مورد بحث قرار گرفت، همزمان است. اوج‌های دیگر مربوط به تصویب قطعنامه ۱۹۸۳ در مورد ایدز در سال ۲۰۱۱، قطعنامه ۱۹۹۸ در مورد حمایت از کودکان در مخاصمات مسلحانه در سال ۲۰۱۱ و قطعنامه ۲۴۶۷ در مورد خشونت جنسی در مخاصمات طی سال ۲۰۱۹ است.

با این همه، شورای امنیت ملل متحد راجع به بهداشت و سلامت عمومی قطعنامه‌هایی را طی سال‌های اخیر صادر کرده است که بخشی از این قطعنامه‌ها به بیماری‌های عفونی (ایدز، ابولا و کووید-۱۹) می‌پردازد و مابقی به حفاظت از پرسنل بهداشتی، پزشکی و بشردوستانه و بیمارستان‌ها و غیر نظامیان درگیر می‌پردازد که قطعنامه‌های ۲۴۶۷ و ۱۹۹۸ به طور خاص بر این موضوع تأکید دارند. نیاز به اطمینان از دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی و قطعنامه ۲۲۸۶ با تأکید بر اهمیت حصول اطمینان از اینکه پرسنل پزشکی و بشردوستانه می‌توانند کمک‌ها را به صورت ایمن ارائه دهند. در نهایت، قطعنامه ۲۴۶۷ خشونت جنسی را در محیط‌های درگیری گنجانده و آن را به عنوان یک تاکتیک جنگ و تروریسم تعریف می‌کند. از این رو نه‌تنها بیماری‌های عفونی است که شورای امنیت سازمان ملل را به سمت رسیدگی به سلامت سوق می‌دهد، بلکه حفاظت از دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی، ارائه مراقبت و کمک و همچنین حفاظت از حافظان صلح را نیز سوق می‌دهد.

بنابراین سلامت به طور فزاینده‌ای در جلسات شورای امنیت سازمان ملل مورد بحث قرار می‌گیرد و به طور مداوم مورد توجه قرار می‌گیرد، حتی زمانی که قطعنامه‌های صریح مرتبط با سلامت مورد بحث یا تصویب قرار نگرفته‌اند. با این وجود، بیشتر اوج‌ها را می‌توان به قطعنامه‌های خاص مرتبط با سلامت و موضوعات دستور کار نسبت داد که سلامت عمدتاً در رابطه با شیوع بیماری‌های عفونی مورد توجه قرار می‌گیرد.

شورای امنیت ملل متحد تنها در مورد بیماری‌های عفونی قطعنامه صادر نکرد، بلکه به دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی و بیمارستان‌ها، حفاظت از پرسنل مراقبت‌های بهداشتی و حافظان صلح و همچنین نیاز به حفاظت از ارائه کمک و مراقبت اشاره کرد. بر این اساس، می‌توان اذعان داشت که شورای امنیت ملل متحد درک جدیدی از هم‌گرایی سلامت و امنیت ایجاد می‌کند که نه‌تنها بر بیماری‌های عفونی تمرکز دارد، بلکه نسبت به ظرفیت جامعه جهانی در قبال پیشگیری و مقابله با بیماری‌های واگیردار نیز امکان رویارویی را دارد. البته با توجه به مفهوم‌سازی سلامت، هنوز از جامعیت فاصله زیادی دارد (۱۷).

۳. کووید-۱۹ و نقض صلح و امنیت بین‌المللی؛ تغییر شرایط ناشی از شیوع کووید-۱۹ به این گروه‌های جنایی فرصت رشد داده است و آن‌ها با هماهنگی بهتری فعالیت می‌کنند، البته سرخوردگی‌های اقتصادی و سیاسی در دوره پساکووید-۱۹ در بسیاری از کشورها بستر مناسبی را برای بهره‌برداری گروه‌های جنایی از احساسات مردم فراهم می‌کند و زمینه جذب نیرو را در آن‌ها افزایش می‌دهد.

با این همه، دبیرکل سازمان ملل متحد در چهارم آوریل ۲۰۲۰ طی یک کنفرانس مطبوعاتی از طریق ویدیو کنفرانس در مورد ابهامات ناشی از شیوع نوع جدید کووید-۱۹ هشدار داد و اظهار داشت «گروه‌های جنایی و رادیکال می‌توانند از این بیماری سوءاستفاده کنند»، در ضمن، دبیرکل طی ویدیو کنفرانسی با موضوع «حفظ صلح و امنیت بین‌المللی» در دوم ژوئیه ۲۰۲۰ اذعان داشت که «چالش اصلی ما این است که

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

امروز جان انسان‌ها را نجات دهیم، ضمن آنکه ستون‌های امنیتی را برای فردا مستحکم خواهیم کرد» (۱۸).

جالب‌ترین ویژگی حقوقی قطعنامه ۲۵۳۲ توصیف آن از بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ به عنوان «احتمالاً حفظ صلح و امنیت بین‌المللی» (۱۹) و نه به عنوان «تهدیدی برای صلح» است. این یک تمایز قانونی مهم به دو دلیل است: نخست اینکه، همراه با سوابق شورای رسیدگی به بحران‌های بهداشتی فراملی، قطعنامه ۲۵۳۲ به عنوان رویه بعدی اطلاق می‌شود که بر تفسیر مفهوم «صلح و امنیت بین‌المللی» در منشور ملل متحد تأثیر می‌گذارد؛ دوم، این امر به نوبه خود بر دامنه مأموریت شورای امنیت در بند نخست از ماده ۲۴ تأثیر می‌گذارد که مسئولیت اصلی حفظ صلح بین‌المللی و امنیت و همچنین مبانی عمومی و اختیارات ضمنی را به شورای امنیت می‌دهد (قطعنامه‌های شورای امنیت که به بحران‌های سلامت فراملی رسیدگی می‌کنند (یعنی ۱۹۸۳، ۲۱۷۷، ۲۴۳۹ و ۲۵۳۲) با این روند گسترده‌تر به سمت گسترش تفسیر «صلح و امنیت بین‌المللی» طبق ماده ۲۴(۱) همسو هستند. این با عواملی که شورا تصمیم گرفت هنگام توصیف موقعیت‌های مربوطه (به طور ضمنی یا صریح) به عنوان تهدید یا خطری برای صلح و امنیت بین‌المللی بر آن تأکید کند، نشان داده می‌شود. در طول این سوابق، شورا اعتماد فزاینده‌ای به صلاحیت قانونی خود برای رسیدگی به سلامت عمومی جهانی نشان داده است، اما در عین حال، همچنان بر پیوند بین سلامت عمومی جهانی و تهدیدهای سنتی برای صلح و امنیت بین‌المللی تأکید می‌کند).

«تهدید/خطر برای صلح و امنیت بین‌المللی» در مقابل «تهدید صلح» با توجه به نقش محوری آن در توانمندسازی شورای امنیت برای انجام اقدامات اجرایی تحت فصل هفتم، توجه علمی زیادی به معنای «تهدید صلح»، یعنی گستره صلاحیت شورا، معطوف شده است (۲۰).

مقیاس و تأثیر جهانی همه‌گیری کووید-۱۹ شدت تهدیدی را که پدیده‌ها و موقعیت‌هایی خارج از پارادایم امنیتی نظامی سنتی می‌توانند برای صلح و امنیت بین‌المللی ایجاد کنند، برجسته می‌کند (۲۱). در حال حاضر همه‌گیری کووید-۱۹ (و پاسخ‌ها و واکنش‌ها به آن) تأثیر نامطلوبی بر مسائل امنیتی سنتی داشته است (۲۲). تنش‌های ژئوپلیتیکی موجود تشدید شده است و به نظر می‌رسد بازیگران تحت حمایت دولت از آسیب‌پذیری‌های ایجادشده در اثر بحران بهداشتی برای مداخله در سایر کشورها و ایجاد اثرات بی‌ثبات‌کننده با انتشار اطلاعات نادرست مرتبط با ویروس کرونا و ارتکاب حمله‌های دیجیتالی استفاده می‌کنند (این بیماری همه‌گیر منجر به وخامت بحران انسانی در محیط‌های درگیری مانند یمن شد و با تشدید شاخص‌های خشونت نظیر بیکاری، نابرابری، انگ اجتماعی و بی‌اعتمادی به نهادهای عمومی، به عنوان یک افزایش‌دهنده درگیری عمل کرده است. افزون بر این، منجر به تأخیر در تکمیل روند صلح جوبا شده است و نگرانی‌هایی در مورد افزایش خطر حملات الشباب در سومالی برای سوءاستفاده از وضعیت فعلی ایجاد کرد).

کووید-۱۹ و سایر بحران‌های سلامت فراملی تاکنون توسط شورای امنیت ملل متحد به طور ضمنی یا صریح به عنوان تهدید یا خطری برای صلح و امنیت بین‌المللی و نه «تهدید صلح» بر اساس ماده ۳۹ منشور تعیین شده‌اند. شورای امنیت در قطعنامه ۲۵۳۲، همه‌گیری کووید-۱۹ را «احتمالاً حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را با مخاطره مواجه می‌سازد» و نه به عنوان «تهدیدی برای صلح» تحت فصل هفتم توصیف کرد. این عبارت دقیقاً فرمول ماده ۳۳ را تکرار می‌کند که به «هرگونه اختلافی که تداوم آن احتمالاً حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را به خطر می‌اندازد» اشاره دارد. این توصیف از بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ حاکی از آن است که این قطعنامه در فصل هفتم (تهدید صلح)، بلکه طبق فصل ششم منشور اتخاذ نشده است، البته از دیدگاه شورای امنیت کووید-۱۹ حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را به جای «تهدید صلح» طبق ماده ۳۹ به خطر می‌اندازد و این امر به دامنه «صلح و امنیت بین‌المللی» در بند نخست از ماده ۲۴ منشور مربوط می‌شود.

با این همه، شورای امنیت تاکنون کلیه بحران‌های بهداشتی فراملی را که با آن سروکار داشته است، از جمله همه‌گیری کووید-۱۹، به عنوان تهدید یا به خطرانداختن صلح و امنیت بین‌المللی وفق بند نخست از ماده ۲۴ و نه «تهدید صلح»

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

طبق ماده ۳۹ توصیف کرده است. تمرکز قبلی بر تهدیدهای امنیتی سنتی و اقدامات اجباری مربوطه تحت فصل هفتم منجر به تمرکز محققان بر روی ماده ۳۹ «تهدید صلح» شد. با این حال، این بند نخست از ماده ۲۴ است که وظایف شورای امنیت را مشخص می‌کند، مشروط بر اینکه این شورا مسئولیت اصلی حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را دارد. بنابراین این رویه شورا بر تفسیر بند مزبور و بر این اساس، گستره وظایف آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد، البته اختیارات کلی صریح و ضمنی شورا بر اساس بند مزبور ممکن است شامل اختیار صدور اعمال قانونی الزام‌آور (هرچند غیر اجباری) باشد، حتی در شرایطی که طبق ماده ۳۹ «تهدیدی برای صلح» نیست.

با این همه، اطلاق عنوان تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی برای کووید-۱۹ نظیر اِبولا می‌تواند مزیت‌های دوجانبه‌ای برای دولت‌های درگیر با کووید-۱۹ در فرآیند مقابله و پیشگیری داشته باشد. از یکسو، فراخوان شورای امنیت برای همکاری دولت‌های عضو با مناطق متأثر از بیماری می‌تواند در جایی که نیاز به بودجه و تأمین معیارهای اضافی وجود دارد، نتایج مطلوبی را فراهم آورد. این در حالی است که در زمان شیوع اِبولا وفق قطعنامه ۲۱۷۷، شورای امنیت به واسطه آن سازوکارهای مهم و قابل توجهی را نظیر موارد ذیل ارائه کرد:

۱. ارائه منابع و مساعدت اضطراری شامل توانمندی‌های پزشکی کاربردپذیر، خدمات آزمایشگاهی، خدمات بالینی تخصص، تخصص فنی؛

۲. سازمان‌های بین‌المللی همچون اتحادیه آفریقا، جامعه اقتصادی دولت‌های غرب آفریقا و اتحادیه اروپا همه توانمندی‌های موجود را در حصول اطمینان از تشخیص فوری بیماری، تعلیم و آموزش کارکنان بهداشت و همیاری هماهنگ‌شده به کار گرفتند.

از سوی دیگر، مطالعه و سنجش در معیارهای کووید-۱۹ و اطلاق آن به عنوان تهدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی می‌تواند فاصله‌گذاری روزافزون از کشور چین و دیگر دولت‌های درگیر و در حال مقابله و پیشگیری با آن را کاهش دهد. این امر راجع‌به فراخوان شورای امنیت وفق قطعنامه ۲۱۷۷ دایر بر اینکه دولت‌های عضو باید محدودیت‌هایی را در سفر و نیز در مرزی‌های عمومی اِعمال کنند تا از شیوع بیماری اِبولا که منجر به تضعیف تلاش‌های به عمل‌آمده در پاسخگذاری به اِبولا شده بودند را پیشگیری نمایند، تصدیق می‌نماید.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

روش

پژوهش حاضر از منظر هدف کاربردی، و از حیث روش، توصیفی ـ تحلیلی با رویکرد اسنادی و بین‌المللی است.

یافته‌ها

همه‌گیری کووید-۱۹ به عنوان تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی، موجبات ایجاد فرصت‌های ناشی از چنین چالش‌هایی را برای ارتقای صلح و امنیت بین‌المللی فراهم آورد. بنابراین وجود چنین همکاری‌هایی که توأم با اجماع و هم‌گرایی است، می‌تواند با ایجاد بستر مناسب برای برقراری صلح پایدار در نظام جهانی به ویژه مناطق درگیر کووید-۱۹ منجر شود، چراکه شورای امنیت تنها با صدور قطعنامه‌های متعدد امکانی برای مواجهه با ابعاد گوناگون همه‌گیری کووید-۱۹ نخواهد بود.

بحث

با توجه به ماهیت خاص بیماری کووید-۱۹ در تأثیرپذیری جامعه بین‌المللی در همه ابعاد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، بهداشتی، اعتقادی، حقوقی، قضایی و...، ضرورت پیشگیری و مقابله مؤثر در این عرصه از سوی جامعه بین‌المللی به عنوان رسالتی در حفاظت از حقوق بهداشتی در

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

چهارچوب موازین حقوق بین‌المللی است. در هر حال، شورای امنیت و سازمان جهانی بهداشت باید در راستای پاسخی مبتنی بر ظرفیت‌های موجود در قلمرو حقوقی بین‌المللی به کووید-۱۹ که حقوق بشر فردی را در کنار نگرانی‌های امنیت ملی اولویت‌بندی می‌کند و به نابرابری‌های اساسی در واکنش جهانی به بیماری‌های عفونی توجه می‌کند، همکاری کنند.

نتیجه‌گیری

اگرچه نیاز فوری به اقدام جهانی برای مقابله با همه‌گیری کووید-۱۹ وجود دارد، اما هنوز هم مناسب و ضروری است که تأثیرات نهادی بلندمدت این اقدامات، از جمله با توجه به نقش شورای امنیت، مورد سؤال قرار گیرد. به طور خاص، این پرسش مناسب است که آیا شورای امنیت منابع و صلاحیت‌های لازم را برای رسیدگی به تهدیدات غیر سنتی علیه صلح و امنیت بین‌المللی دارد و چگونه می‌توان سازوکارهای چندجانبه را ایجاد یا تقویت کرد تا اشکال لازم همکاری برای کاهش بحران‌های جهانی و نقض صلح و امنیت بین‌المللی، از جمله بیماری‌های همه‌گیر را تسهیل کند.

بر این اساس، به نظر می‌رسد قطعنامه ۲۵۳۲ روندی را به سوی مفهوم گسترده‌تری از صلح و امنیت بین‌المللی فراتر از تهدیدات امنیتی متعارف ادامه می‌دهد. از سوی دیگر، با تأکید بر پیوند بین همه‌گیری و موقعیت‌های درگیری، پس از مناقشه و بحران انسانی و با تمرکز اقدامات خود بیشتر بر مخاصمات مسلحانه در موقعیت‌های در دستور کار خود (بند ۱ و ۲)، به عقب‌نشینی می‌پردازد. نقطه اوج این روند که به نظر می‌رسید با قطعنامه ۲۱۷۷ به دست آمده است. در ضمن، به رغم اینکه وفق قطعنامه ۲۵۳۲ همه‌گیری کووید-۱۹ تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی اطلاق شده است، اما نقش و جایگاه شورای امنیت در هم‌گرایی با دولت‌های درگیر، این امکان را برای ایجاد و جایگزین‌سازی چالش‌ها به فرصت‌ها و نیز استقرار و ارتقای صلح و امنیت بین‌المللی فراهم خواهد آورد، البته این امر مستلزم اجماع در همکاری‌های بین‌المللی همه دولت‌ها به ویژه اعضای دائم شواری امنیت با اولویت منافع جامعه بین‌المللی است که با اتخاذ تمهیداتی لازم، بستری را در پیشگیری و شیوع کووید-۱۹ فراهم می‌آورند.

گرایش کلی به گسترش مفهوم صلح و امنیت بین‌المللی اکنون با این چهارمین قطعنامه مهم شورای امنیت که به یک بحران سلامت فراملی می‌پردازد، واضح‌تر به نظر می‌رسد، زیرا با محدودشدن مفهوم در قطعنامه قبلی ۲۴۳۹ از طریق تأکید بر جنبه امنیتی نظامی را می‌توان با زمینه خاصی که در آن شیوع رخ داد، توضیح داد. از سوی دیگر، قطعنامه ۲۵۳۲ روندی را در عملکرد شورا به سمت شکل محدودتر این مفهوم گسترده‌تر از امنیت انسانی نشان می‌دهد که همچنان عوامل غیر نظامی را شناسایی می‌کند که ممکن است بر صلح و امنیت بین‌المللی تأثیر منفی بگذارد، به معنایی که بیشتر محدود به مخاصمات مسلحانه است.

مشارکت نویسندگان

پیمان نمامیان: نگارش مقاله، جمع‌آوری اطلاعات، منابع و داده‌ها.

سیدرضا احسانپور: همکاری پژوهشی در تقریر مقاله، همکاری در جمع‌آوری منابع، ویرایش سطور تقریری مقاله.

نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

References

1. Birmingham K. UN Acknowledges HIV/AIDS as a Threat to World Peace. Nature Medicine. 2000; 6(2): 108-126.

2. Sekalala S, Williams CR, Meier BM. Global health governance through the UN Security Council: Health security vs. human rights?. Australian Journal of International Affairs. 2022; 76(1): 27-34.

3. Burci GL, Jakob Quirin J. Ebola, WHO and the United Nations: Convergence of Global Public Health and International Peace and Security. ASIL Insights. 2014; 18(25): 1-5.

4. Turanjanin V, Radulović D. Coronavirus (Covid-19) and Possibilities for Criminal Law Reaction in Europe: A Review. Iranian Journal of Public Health. 2020; 49(Suppl): 4-11.

5. Available at: https://www.un.org/en/global-issues/health.

6. Available at: https://www.un.org/en/coronavirus.

7. Connolly, Catherine, War and the Coronavirus Pandemic. 2020. Available at: https://www.twailr.com/war-and-the-coronavirus-pandemic.

8. Global solidarity to fight the coronavirus disease 2019 (Covid-19), UN Doc. A/RES/.

9. United Nations. Secretary-General Call Vaccine Equity Biggest Moral Test for Global Community, as Security Council considers equitable availability of doses. Press Release, Security Council. 2021. Available at: https://www.un.org/press/en/2021/sc14438.doc.htm.

10. United Nations Security Council. Resolution 2565. 2021. Available at: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2565.pdf.

11. Available at: https://www.unstudies.ir/iauns-forum/.

12. Gowan, Richard. A Fresh Chance for the Security Council to Tackle Covid-19, Commentary, International Crisis Group. 2021. Available at: https://www.crisisgroup.org/global/fresh-chance-security-council-tackle-covid-19.

13. Available at: https://www.wrap.warwick.ac.uk/id/eprint/163238/.

14. Charbonneau B. The Covid-19 test of the United Nations Security Council. Canada's Journal of Global Policy Analysis. 2021; 76(1): 1-16.

15. Haass RN. The UN's unhappy birthday. Project Syndicate. 2020. Available at: https://www.project-syndicate.org/commentary/united-nations-75th-anniversary-little-to-celebrate-by-richard-haass.

16. World Health Organization. 2021. Definitions: Emergencies.

17. Voss M, Kump I, Bochtler P. Unpacking the framing of health in the United Nations Security Council. Australian Journal of International Affairs. 2022; 76(1): 4-10.

18. Available at: https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2020-07-02/remarks-security-council-maintenance-of-international-peace-and-security-implications-of-covid-19.

19. UNDoc. S/RES/2532. 2020. Preambular para.11.

20. Krisch N. The Charter of the United Nations: A Commentary. Edited by Simma B, Khan DE, Nolte G, Paulus A, Wessendorf N. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press; 2012.

21. Germany's concept note for the high-level open debate of the Security Council on the theme 'Pandemics and security', to be held on 2 July 2020 at 10a.m., UN Doc. S/2020/571; 2020. p.3-6.

22. Secretary-General's remarks to the Security Council Open Video-Teleconference on the Maintenance of International Peace and Security: Implications of Covid-19.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.